

Vlaams
Parlement

ingediend op **499** (2020-2021) – Nr. 1
19 oktober 2020 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Karolien Grosemans, Jo Brouns
en Elisabeth Meuleman

over de visie en de noden
van de onderwijsverstrekkers
inzake digitale platformen voor het ontwikkelen
en delen van lesmateriaal en -inspiratie

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Sihame El Kaouakibi;
Stijn Bex, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Johan Danen, Gustaaf Pelckmans;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door KlasCement.....	4
II.	Uiteenzetting door de onderwijsverstrekkers	6
	1. Inleiding	6
	2. GO!	8
	3. Katholiek Onderwijs Vlaanderen.....	10
	4. OVSG	10
	5. POV.....	12
	6. Ambities	14
III.	Bespreking.....	15
	1. Tussenkomen van de leden.....	15
	1.1. Elisabeth Meuleman	15
	1.2. Jo Brouns	16
	1.3. Jan Laeremans	17
	1.4. Loes Vandromme.....	17
	1.5. Hannelore Goeman	18
	1.6. Karolien Grosemans	18
	1.7. Koen Daniëls	18
	2. Antwoorden van de sprekers	19
	3. Bijkomende vragen en antwoorden	26
	Gebruikte afkortingen	28

Op 24 september 2020 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een hoorzitting over de visie en de noden van de onderwijsverstrekkers inzake digitale platformen voor het ontwikkelen en delen van lesmateriaal en -inspiratie, met:

- Bram Faems, hoofd Gebruikerservaring, KlasCement;
- Luc Beelprez, niveaucoördinator secundair onderwijs, Katholiek Onderwijs Vlaanderen;
- Andries Valcke, hoofdadviser PBD-GO!;
- Elias Hemelsoet, coördinator Studie - en Ontwikkelingsdienst OVSG;
- Griet Mathieu, directeur Provinciaal Onderwijs Vlaanderen;
- Kathleen Hallaert, medewerker POV-platform.

I. Uiteenzetting door KlasCement

Bram Faems licht de visie en de missie van KlasCement toe: KlasCement verrijkt en vereenvoudigt de onderwijspraktijk van elke leraar via een netwerk van verbonden leraren, organisaties en de leermiddelen die zij delen. Door gevalideerde bijdragen te ontsluiten via een vakkundig onderhouden en ontwikkelde website met peerreview, bouwt KlasCement mee aan kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen.

Bram Faems zoekt als hoofd Gebruikerservaring naar optimalisaties voor de leraren. Die worden vertaald in projecten en vervolgens samen met de programmeurs uitgewerkt.

Leerkrachten komen vooral naar KlasCement voor lesmateriaal, in de breedste zin van het woord. De spreker merkt op dat leerkrachten zeer creatief zijn in het creëren van lesmateriaal. Vervolgens delen ze dat op KlasCement. Samengevat doet KlasCement drie dingen: het geeft leraren de kans om leermiddelen te zoeken, om de mensen achter de leermiddelen te zoeken, en om antwoorden te vinden.

Een van de speerpunten van KlasCement, dat al 22 jaar bestaat, is dat het bottom-up werkt. Het is ontstaan omdat één leraar lesmateriaal wou delen met leraren en leerlingen. En dat is nog steeds het DNA van KlasCement: het zijn de leraren die het netwerk maken. Intussen staan er 62.000 leermiddelen online.

Leermiddelen komen pas online na evaluatie en moderatie door een moderatieteam. Bram Faems stipt aan dat dat team niet oordeelt over de pedagogische of didactische kwaliteit. Ook gaan moderatoren niet koppelen aan eindtermen of leerplannen. Wel wordt nagekeken of het wel degelijk om een leermiddel gaat en wordt de feitelijke juistheid gecheckt. Verder bekijkt men enkele juridische aspecten, de auteursrechten en de bronvermelding. Vervolgens wordt elk leermiddel dan klaargemaakt voor publicatie. Dat betekent: titels toevoegen, trefwoorden toevoegen en linken leggen.

Door de grote toename van het aantal gebruikers heeft KlasCement de processen aangescherpt, onder meer met artificial intelligence. Er zijn twaalf moderatoren in dienst, wat neerkomt op 6,5 voltijdequivalenten. Het gaat om mensen die halftijds voor KlasCement werken en halftijds in een school. Op die manier blijft men voeling houden met de praktijk binnen de schoolmuren. Bram Faems stelt ook de rest van het team voor: drie programmeurs, vijf medewerkers voor coördinatie en communicatie, twee projectcoördinatoren voor WAI-NOT en een projectcoördinator voor Toll-net.

Een tweede speerpunt van KlasCement is dat men heel sterk gelooft in de kennis van het netwerk. Leerkrachten weten perfect met welk trefwoord ze bij welk leermiddel terecht komen. Leerkrachten vinden hun weg in de databank en kunnen onderscheiden welk lesmateriaal voor hen gepast is en wat zij als kwaliteit ervaren.

De spreker geeft mee dat daarvoor een systeem van scores en reacties bestaat. Op basis daarvan worden leermiddelen in een bepaalde volgorde geplaatst.

Bram Faems illustreert het succes van KlasCement: op een gemiddelde dag zijn er 8800 unieke aanmeldingen, worden er 21.500 zoekacties uitgevoerd en registreren zich 350 nieuwe leden. Tijdens de periode van afstandslernen door corona lagen die aantallen nog flink hoger. Er is dus enorm veel interactie geweest in die periode. Men heeft bij KlasCement ook veel geleerd uit die periode.

Een derde speerpunt van KlasCement is de openheid. KlasCement werkt rond open educational resources. Dat zijn open leermiddelen die ze ook proberen te stimuleren. Wanneer leraren iets uploaden, vragen zij om daar een 'creative commons'-licentie aan te hangen. Dat betekent dat iemand anders veel meer mag doen met dat werkblad dan wanneer het auteursrechtelijk beschermd zou zijn. Veel van die open educational resources kan men downloaden, printen, verwerken, zelfs drie lesblaadjes met die licentie samenbrengen en opnieuw uploaden, zolang men de oorspronkelijke auteur maar vermeldt. Zij moedigen dus eigenlijk aan om een remix te maken van wat andere mensen gemaakt hebben.

Tijdens de coronaperiode heeft men ook geleerd dat voorstructureren helpt. Omdat er zo veel nieuwe leraren bij KlasCement kwamen, maakte men een pagina over lesgeven tijdens corona om leerkrachten te helpen hun weg te vinden op het netwerk. Er werden 45 pagina's gemaakt, van kleuteronderwijs tot secundair onderwijs en volwassenenonderwijs, die in totaal 155.000 keer bekeken zijn door 80.000 leden van KlasCement. Dat is fenomenaal op die korte periode. Gelukkig bestonden die themapagina's al. KlasCement had immers al langer beseft zelf niet alle know-how in huis te hebben. Op die pagina's kan men kijken waar de expertise zit. Zo is er een themapagina over cyberpesten, die gemaakt is in samenwerking met de organisaties van het Netwerk tegen Pesten, die hielp om een inleidende tekst te schrijven en leermiddelen te vinden die een goede basis zijn voor een pestbeleid op school. Op die manier kunnen organisaties dus hun expertise binnenbrengen in KlasCement, met concreet lesmateriaal waar men als leraar echt voort mee kan. Er zijn nog tal van dat soort pagina's gemaakt over verschillende onderwerpen, die ongelooflijk goed aanslaan, merkt de spreker op.

Bram Faems stelt dat KlasCement nog verder wil gaan. Men wil ervoor zorgen dat leraren bij KlasCement de ervaring krijgen zoals ze die vandaag gewoon zijn bij YouTube en Pinterest. Hij gelooft dat KlasCement daarin gaat lukken. Er zijn immers 22 jaar aan data, men weet heel goed welke informatie welke leraren op welk moment nodig hebben, en er is een team van mensen die nog in de praktijk staan. Ze kunnen er dus voor zorgen dat aanmelders exact het materiaal zien dat voor hen geschikt is. Het moet alleen nog geoperationaliseerd worden voor een kwart miljoen gebruikers.

De leermiddelen zijn belangrijk, maar achter elk van die leermiddelen schuilt een expert, aldus Bram Faems. Elke leraar die lesmateriaal deelt, is immers een expert in zijn of haar vakgebied. Als hij in het buitenland bij soortgelijke projecten over KlasCement mag vertellen, vraagt men altijd wat men hier in het kleine Vlaanderen doet waardoor zo veel leraren materiaal delen zonder er geld voor te vragen. Hij vindt dat men internationaal gezien echt trots mag zijn op wat de Vlaamse leraar doet. Zo werden er in de moeilijke periode van afstandslernen in maart en april net meer materiaal en handleidingen gedeeld. KlasCement wil dus nog meer duidelijk maken aan elke gebruiker dat het een collega is die schuilt achter dat lesmateriaal. Ook wil men het mogelijk maken om iemand die heel mooi materiaal deelt te kunnen volgen, zodat leerkrachten bijvoorbeeld op de hoogte kunnen blijven wanneer die ene leraar die al goed materiaal gedeeld heeft, iets nieuws deelt. Hiervoor zal KlasCement ook artificiële intelligentie inzetten, zodat men ook suggesties krijgt

van interessante mensen om te volgen, niet om de populairste te willen zijn, maar omdat de inhoud het best past bij iemands context.

KlasCement merkte in maart en april dat leraren met enorm veel vragen zitten over afstandslernen en hoe ze het digitaal moeten aanpakken. Hun intern team van gemotiveerde programmeurs heeft op een week tijd een oud forum helemaal getransformeerd naar een leraarskamer waar leraren in gesprek konden gaan met elkaar. Ze leerden dat die leraarskamer succes heeft, maar dat die gesprekken nog dichter bij de leermiddelen moeten staan. Er is eigenlijk geen reden om die in een leraarskamer te stoppen, want gesprekken tussen leraren zijn ook leermiddelen. Er waren al een aantal gesprekken in die leraarskamer die heel diepgaand waren voor dit platform. Leerkrachten durven echt elkaar helpen en zijn dus een vorm van professionalisering.

Bram Faems vervolgt over een tweede manier waarop KlasCement leraren heeft kunnen helpen in maart en april, en nu nog steeds. Dankzij Katrien Bernaerts van Toll-net zijn webinars opgestart die volledig vraaggestuurd waren. De vragen van leraren over hoe ze het digitaal moesten aanpakken en hoe ze afstandslernen moesten toepassen, heeft zij gecapteerd en telkens in webinars op maat gebracht. Zo werden honderden leraren bereikt.

Voor KlasCement is zo de cirkel rond. Het is allemaal begonnen bij en het blijft belangrijk dat het gaat over leermiddelen. Maar het zijn de collega's en ook organisaties die die leermiddelen delen en hun expertise ter beschikking stellen en die men ook moet kunnen vinden. KlasCement wil de dialoog tussen de leden nog verder aanwakkeren zodat vraag en antwoord een plaats hebben. Dat allemaal vanuit drie speerpunten; het is bottom-up. De spreker gelooft in dit netwerk en men doet alles zo open mogelijk, zonder grenzen en zonder muurtjes errond.

II. Uiteenzetting door de onderwijsverstrekkers

1. Inleiding

Luc Beelprez is blij dat hij het plan van de pedagogische begeleidingsdiensten mag voorleggen aan de commissie. Alle onderwijsaanbieders hebben dit samen voorbereid. Ze willen werken aan een en-en-verhaal.

Luc Beelprez is onderwijzmens, geen IT'er. Hij is begonnen als leraar, werd coördinator Tweede graad secundair onderwijs, werd adjunct-directeur, schoolbegeleider en niveaucoördinator.

De invalshoek van de vier PBD's is het warme contact met de leerkrachten en scholen. Ze komen frequent in de scholen en hebben frequent contact met de leraren. Op dit moment zijn er honderden netwerken waar men kan leren en delen. Er is een eigen IT-dienst aan verbonden waar de begeleiders en soms leerkrachten initiatieven nemen. Het is niet de bedoeling om iemand te vervangen maar om complementariteit te benadrukken.

Het idee van het lerarennetwerk is in een stroomversnelling gekomen sinds maart 2020. Het was al vroeger aan de gang met de modernisering van het secundair onderwijs, het debat rond de eindtermen, de leerplannen, maar door de coronacrisis kwamen er nog nieuwe uitdagingen bij, ook voor de PBD's. Het is complexer geworden. De PBD's zijn er steeds meer van overtuigd dat het ontzettend belangrijk is om de scholen te verbinden met elkaar.

De Onderwijsspiegel 2020 spreekt over de eilandenarchipel. Dat klopt deels: scholen en veel leerkrachten werken autonoom. Het antwoord dat de PBD's willen

bieden, is de kracht van de samenwerking. Dat wordt ook in KlasCement nagestreefd. De PBD's willen de samenwerking dag in dag uit realiseren bij de scholen, leraren en directies. Hoe meer wordt samengewerkt, hoe meer ze apart kunnen doen.

De begeleiding werkt al jarenlang – binnen en buiten de organisatie – aan het delen van de expertise en ervaring. Zo worden eilanden overstegen. Ze stimuleren en ondersteunen de transformatie. Ze zijn gestart in februari met een tweedaagse voor directies over digitale didactiek en transformatie, ondersteund door mensen uit Australië, Portugal en Schotland. Op dat moment was van corona geen sprake. Ze hoorden daar maar één ding: de kracht van onderwijs komt uit de samenwerking. De professional kan nog meer professional worden door met anderen in verbinding te gaan. De PBD's proberen de mensen te verbinden om effectief die opdracht, namelijk de kwaliteit van het onderwijs verhogen, te faciliteren.

De ontwikkelingen hebben gezorgd voor nieuwe vragen. In maart was er een explosie van vragen. De vragen bij de begeleiders gingen over veiligheid, maar vooral over de aanpak van het 'blended' onderwijs, over de leerkrachten meekrijgen, over goed onderwijs geven, over de haalbaarheid voor ouders.

Leerkrachten beseften toen dat alleen werken niet tot het gewenste resultaat leidde. De PBD's moeten faciliteren om netwerken te realiseren, ook digitaal. De PBD's willen de uitdagingen aanpakken, ook met maatwerk, ook als antwoord op de roadmap van elke school of scholengemeenschap, en zelfs van elke leerkracht binnen zijn eigen vak.

Vroeger was er een dwang om de IT-wereld verder te implementeren, nu is het een drang. Leerkrachten hebben zelf aangevoeld dat het zo niet verder kan, in die zin is corona een ongelooflijk geschenk. Het heeft de scholen meegenomen in de digitale transformatie. De grenzen tussen scholen vervagen: ze gaan op zoek naar partners zoals KlasCement, uitgeverijen, Microsoft, Google en anderen om antwoorden te kunnen bieden. Leraren hebben daar hun weg in gezocht, dat was niet altijd gemakkelijk omdat het aanbod veel te groot was, schetst Luc Beelprez.

De nood aan een eigen platform was duidelijk, maar het ene sluit het andere niet uit. Het zou een Vlaanderenbreed systeem van stakeholders kunnen zijn waar de innovatie en samenwerking voor de typische kenmerken van elke onderwijsaanbieder aan bod zou kunnen komen. Het kan voor integratie zorgen waardoor alle stakeholders een impuls kunnen geven aan de realisatie van de kernopdracht van begeleiding, dicht bij de leerkracht, hen versterken en de kinderen onderwijzen. Het platform moet de ondersteuning faciliteren van alle pedagogische begeleiding.

Het gaat over de realisatie van de eindtermen, over de implementatie van de leerplannen, over innovatie. Het is een nieuwe weg, ook voor de PBD's. Ze kunnen dat doen elk vanuit de eigen sterkte en aanpak.

Corona heeft de urgentie aangegeven. Men moest zeer snel inspelen op de vragen van het onderwijs, de kunst, de bedrijfswereld en de politiek. De nieuwe context heeft geleid tot nieuwe antwoorden. Daarbij kwamen problemen naar boven zoals de diversiteit in digitale competenties bij scholen, leraren, leerlingen en ouders. Het was een uitdaging om daarop in te spelen. Men is gestart met een 'basissokkel' van digitale competenties voor elke leerkracht. Er was een grote nood aan leren van elkaar, samenwerking, binnen een veilige gestructureerde omgeving, bij voorkeur bij mensen die men kent. De nood aan ondersteuning rond methodieken, professionalisering en ontwikkeling was een uitdaging voor de PBD's. De klemtoon lag dan ook op samenwerking en leren van en delen met elkaar.

Het aanbod kwam soms van organisaties zoals het gemeenschapsonderwijs, POV, OVSG en Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Elk heeft een website waarop ze zowel thematisch als vakgericht informatie geven. Soms is dat een aanbod vanuit het leerplan. Er zijn zeer veel individuele initiatieven, zo bleek uit de gesprekken. Vaak komen die van een vakbegeleider. De verscheidenheid van het aanbod is nu duidelijk gebleken. Er zijn honderden netwerken, ook digitale. Het overzicht was zoek. Er is Facebook, Yammer, Teams, Smartschool, Google Drive, OneDrive, Dropbox en een kat vindt haar jongen niet meer terug. Er is nood aan een transparant systeem om zo vlot en direct mogelijk de leerkracht te bereiken in het kader van kwaliteitsvolle ondersteuning.

Het is niet de bedoeling om nieuwe netwerken op te richten maar te zorgen voor één vindplaats, één toegangspoort waar gebundeld wordt wat momenteel al bestaat. Naast andere aanbieders worden er eigen initiatieven opgezet ter ondersteuning van het eigen pedagogisch project met autonomie voor de eigen prioriteiten en missie.

De pedagogische begeleidingsdiensten beantwoorden aan de decretale opdracht die zij hebben: netwerkvorming bevorderen en netwerken, beroepsbekwaamheid en kwaliteitszorg ondersteunen. Het gaat om een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid maar ook om een verantwoordelijkheid vanuit de eigen visie en missie. Het opzetten van netwerken moet ook aansluiten bij die vrijheid, met respect voor het pedagogische project van de scholen, en vanuit de eigen leerplannen en binnen de keuze van elke pedagogische begeleidingsdienst.

Digitale platformen hebben een aantal voordelen voor de begeleidingsdiensten. Ze willen versnippering tegengaan en de individuele initiatieven bundelen, zij willen cohesie in de aanpak en de communicatie. Zij willen duidelijkheid en transparantie en willen de leerkracht op een zo eenvoudig mogelijke manier bereiken. Zij moeten worden samengebracht in één community van professionals, met één toegangspoort.

De PBD's willen bepaalde doelgroepen bereiken, mensen die een bepaald vak geven. Zij willen dan ook leerplanpagina's in plaats van vakpagina's invoeren. Er moet ook een directe communicatie zijn tussen leraren en begeleiders waardoor de begeleiders zo snel mogelijk kunnen inspelen op eventuele vragen.

De documenten die de PBD ter beschikking stelt, zijn altijd up-to-date. Het is de bedoeling om te leren met en van elkaar. Dat past volledig binnen het concept van blended learning en ondersteunen. De middelen zitten nu verspreid en moeten volgens de spreker dus gebundeld worden, wat de efficiëntie zeker ten goede zal komen.

De meerwaarde voor leerkrachten is dat zij leren van en delen met elkaar en met hun begeleider en dat zij onmiddellijk antwoorden kunnen krijgen. Er worden in een zeer veilige omgeving materialen ontwikkeld die niet af zijn. Dat gebeurt in een open of besloten netwerk. Zodra ze af zijn, kunnen ze publiek worden gemaakt. Daarbij is er een directe betrokkenheid van de PBD's, die de nodige ondersteuning kunnen geven om daar kwaliteitsvolle producten van te maken.

2. GO!

Andries Valcke is bezig met digitalisering en innovatie van het ondersteuningsaanbod. Hij is jaren leerkracht geweest in een CVO, halftijds en bewust een job als leerkracht tweedekansonderwijs combinerend met een job in het toenmalige PMS.

Het GO! heeft in het verleden een heel bewuste keuze gemaakt voor Smartschool als platform om de GO!-specifieke ondersteuning van de leerkrachten gemakke-

lijker te maken. De keuze van het platform heeft veel te maken met het doel dat men wil bereiken. De spreker geeft het voorbeeld van een virtuele ruimte van personenzorg secundair onderwijs waarin de begeleider met de leerkrachten in contact komt. De begeleider zet daar interessante informatie op voor de leerkrachten, het is dus eenrichtingsverkeer. Er worden ook documenten zoals visieteksten en sjablonen aangereikt aan de leerkrachten, wat de gelijkgerichtheid bevordert. Wanneer die leerkrachten fysiek samenkomen, kunnen zij ook snel naar die documenten grijpen.

Via de uploadzone kunnen leerkrachten materialen delen. Via de samenwerkingsmodule kunnen leerkrachten in die virtuele ruimte samenwerken, maar alleen wanneer zij ook materialen delen met elkaar. Het principe daarbij is dat wie materiaal afhaalt, er zelf ook op zet.

Er bestaan soortgelijke klassen voor het basisonderwijs waarbij de visie op het leerplan heel belangrijk is. Daar zijn servicedocumenten aan gekoppeld.

Een ander soort virtuele ruimte gaat over professionalisering, specifiek professionalisering voor aanvangsbegeleiding voor leerkrachten secundair onderwijs. Een onderdeel 'werken in het GO!' is specifiek voor startende leerkrachten. Zij krijgen daar in zeven submodules de werking, de organisatie en de structuur van het GO! te zien. Zij kunnen daar zelfstandig naar surfen of onder impuls van een school of scholengroep. Het onderdeel 'PPGO en de waardevolle eigenheid van het GO!' bestaat uit een aantal servicedocumenten voor scholen en scholengroepen. Wanneer zij zelf aanvangsbegeleiding vorm willen geven, kunnen zij die documenten gebruiken.

Andries Valcke merkt op dat ook in het onderdeel klasmanagement een heleboel posters en servicedocumenten zitten om te worden gebruikt door scholen of scholengroepen. In het vakspecifieke gedeelte zetten de begeleiders de nascholingen en de professionaliseringsmomenten die ze voorbereiden voor nieuwe leerkrachten van hun vak.

Deze twee voorbeelden werden gekozen uit de Smartschoolomgeving. Het GO! is daar al heel lang mee bezig en het maakt ook steeds nieuwe omgevingen. De screeningkit in coronatijden werd heel vaak gebruikt en op dat ogenblik was er ook een grote nood aan.

Andries Valcke geeft een voorbeeld van een Google Drive-omgeving die samen met leerkrachten en studenten van de lerarenopleiding wordt gebruikt. Er wordt een project in uitgewerkt over goden en mythologie waarbij heel gericht wordt gekeken naar het leerplan en een aantal leergebieden, en daar worden doelen uit gekozen. Aan de hand van die doelen kijkt men naar de manier waarop het didactisch scenario kan worden geschreven. Het gaat hier duidelijk niet over leermaterialen, want soms is dat wat verwarrend. In de Teacher Design Teams wordt er vooral aan didactische scenario's gewerkt. Die laten toe heel erg doelgericht te werken.

Op het ogenblik dat zo'n Teacher Design Team een didactisch scenario heeft uitgewerkt dat er heel goed uitziet, kan men op zoek gaan naar materialen. Die materialen kunnen zelfstandig worden gemaakt, leerkrachten kunnen ze gebruiken, maar ze kunnen evengoed worden gekozen op de website van KlasCement of ze kunnen verwijzen naar een handboek. Het is niet daarop dat de focus ligt, die ligt op het didactische scenario. Er wordt ook gewerkt met andere Teacher Design Teams van Europese of andere projecten, die wel effectief materialen maken.

3. Katholiek Onderwijs Vlaanderen

Vervolgens licht *Luc Beelprez* de initiatieven van Katholiek Onderwijs Vlaanderen toe, dat op veel vlakken op dezelfde sporen werkt. De materialen die Katholiek Onderwijs Vlaanderen probeert te bundelen in bestaande netwerken, zijn meestal gelinkt aan netwerken van leerkrachten die samenkomen. Ze werken trajectmatig en willen mensen in de loop van het schooljaar meerdere keren samenbrengen, en vanuit bepaalde vakken is de nood gegroeid aan materialen.

Er is een behoefte gegroeid voor de vakken mens en samenleving, maar ook voor personenzorg, maatschappelijke vorming en PAV, om een site aan te maken waar al het materiaal te vinden is en waar leerkrachten op een eenvoudige manier kunnen kijken naar wat in die netwerken aan bod is gekomen en waar ze verder mee kunnen werken.

Op die manier worden ook afspraken gemaakt over ontwikkelwerk. Als er opdrachten worden gegeven, als er afspraken worden gemaakt over nawerking, is het wel belangrijk dat de ondersteunende materialen samen verder worden ontwikkeld, bijvoorbeeld via Google Drive. Bijna elke begeleider heeft op die manier een eigen netwerk kunnen uitbouwen. De klemtoon ligt effectief op het procesmatige, stipt de spreker aan.

Een tijd geleden heeft Katholiek Onderwijs Vlaanderen een bevraging gedaan bij leerkrachten over hun verwachtingen. Volgens de leerkrachten moet het een platform zijn dat beantwoordt aan de digitale mogelijkheden. Het moet vertrouwd aanvoelen, het moet gebruiksvriendelijk zijn, met een bibliotheek waar onderscheid wordt gemaakt tussen wat van de begeleiding en wat van de leraren komt. Het moet vooral ook communicatie mogelijk maken. Ze moeten met elkaar in verbinding kunnen gaan, het netwerk moet ook live kunnen worden uitgevoerd. Ten slotte moet het ook beheersbaar zijn, dus geen overload aan informatie.

In de netwerken en de pagina's die worden aangemaakt, zit ook materiaal van derden en van collega's, van KlasCement of van uitgeverijen, telkens met de weergave van wie wat aanbiedt. Op die manier beantwoordt dit aan een nood van leraren om de communicatie, het delen en het ontwikkelen op een zo gemakkelijk mogelijke vindplaats uit te bouwen.

Wat *Luc Beelprez* wil uitwerken, is niets nieuw. Het is een bundeling van alle individuele initiatieven vanuit een organisatie tot een geheel.

4. OVSG

Elias Hemelsoet coördineert de interne ondersteunende dienst die de innovatie binnen de organisatie en de begeleiding ondersteunt en onderbouwt. Digitalisering is ook daar geen nieuw gegeven. Het huidige begeleidingsplan loopt van 2018 tot 2021 en daarin is gekozen voor digitalisering als speerpunt, en dit vanuit twee luiken. Enerzijds wat in de klas moet gebeuren in hoofde van de leerlingen – het gaat dan om de digitale didactiek –, en anderzijds het digitale als een middel dat de werking moet faciliteren om scholen te ondersteunen.

Bij de aanvang van dat traject is een bevraging gebeurd bij de begeleiders om na te gaan welke digitale tools zij gebruiken. Het resultaat toont veel verschillende tools, maar het is moeilijk om daar een overzicht van te krijgen. De keuze van die tools is altijd heel doelgericht. In functie van specifieke doelstellingen en activiteiten wordt er gekozen voor de ene of de andere tool. Het gaat over Powerpoint om te presenteren, samenwerkingsplatformen, Google Drive, Smartschool enzovoort, wat belangrijke plaatsen zijn voor de begeleiding om samen met leerkrachten en directies ontwikkelwerk te doen.

De grote diversiteit roept de vraag op hoe daarop een overzicht kan worden verkregen. De belangrijkste behoefte is een soort toegangspoort. Het is zeker niet de bedoeling om allerlei nieuwe platformen, aanvullend op het vele materiaal en de platformen die al bestaan, te ontwikkelen, maar wel om ervoor te zorgen dat een en ander overzichtelijk wordt voor de scholen en de leerkrachten. De toegangspoort is, vanuit de faciliterende rol en ook vanuit het maatwerk dat wordt geboden in functie van de lokale en specifieke behoeften, absoluut belangrijk.

Een element daarin is het delen van materialen. Dat is nu net waarin KlasCement een belangrijke rol speelt. OVSG maakt ook gebruik van de materialen die op KlasCement staan. Omgekeerd is het ook een plaats waarop de materialen die OVSG ontwikkelt, verder worden ontsloten. Daarbij is het belangrijk dat KlasCement bij dat ontwikkelwerk vaak een laatste stap is. In het gezamenlijk ontwikkelwerk met scholen is het soms belangrijk om dat in een vertrouwelijke omgeving te doen. Soms gaat het om open omgevingen, soms om gesloten omgevingen, maar de veiligheid om samen ontwikkelwerk te kunnen doen, is daarbij heel belangrijk. OVSG doet zelf een kwaliteitstoets en als men het erover eens is dat het eindresultaat mooi is, is KlasCement een belangrijke plaats om dat resultaat te ontsluiten.

Tegelijk is het belangrijk om die universele toegangspoort zelf te kunnen inkleuren vanuit de eigen visie op het begeleiden. Een concreet voorbeeld van die visie is de screencast, die is gemaakt door een van de pedagogische adviseurs, om de scholen te ondersteunen bij de implementatie van de modernisering van het secundair onderwijs.

Via die screencast wordt een krachtige implementatie van het beleid van de Vlaamse Regering tot uitdrukking gebracht, komen de eindtermen die zijn ontwikkeld op de scholen terecht, en worden scholen ondersteund bij het krachtdadig implementeren van de eindtermen. Het is echter niet alleen een informatie-instrument, het wordt ook gebruikt om de verbinding te leggen tussen beleidsmaatregelen en het materiaal dat ondersteunend wordt ontwikkeld voor de scholen. Het wordt ook gebruikt bij begeleidingen. Scholen kunnen niet alleen surfen naar de website waar de screencast staat, ze kunnen die ook gebruiken bij begeleidingen. Het dient ook om samen in gesprek te gaan met scholen en om te horen wat de knelpunten zijn.

Telkens maatwerk kunnen bieden, om in functie van de lokale context in te spelen op specifieke vragen, maakt het zo belangrijk om een eigen inkleuring te geven vanuit de visie van OVSG. Er worden dus geen eigen apps ontwikkeld, het bestaande materiaal wordt maximaal ingezet om die doelstelling waar te maken.

Voor het tweede voorbeeld was corona wel de aanleiding. Corona heeft gezorgd voor het versnellen van alle processen inzake digitalisering. Wat voorheen een deugd was, werd nu een noodzaak. Scholen werden ertoe aangezet om in te zetten op digitalisering, evenals OVSG als begeleidingsdienst.

Bij het begin van de coronacrisis heeft OVSG een webpagina e-leren gemaakt (www.ovsg.be/e-leren) waarop heel wat materiaal voor de scholen ontsloten werd. Het was een dynamische omgeving. Net omdat OVSG die zelf kon beheren, kon er kort op de bal gespeeld worden, op de acute noden van de scholen die elke week veranderden. Er werd dus telkens nieuw materiaal ontsloten.

Naast ontsluiting is het even belangrijk om te monitoren waar scholen iets aan hebben. OVSG kan hier materiaal aanbieden aan scholen maar daarnaast ook zien welk materiaal scholen het meest consulteren. Welke zaken spelen het meest in op de noden en vragen van scholen? Dat helpt OVSG om haar begeleidingsaanbod voortdurend bij te sturen in functie van de noden. Dat zou OVSG niet kunnen doen als ze dit op een andere plaats zou ontsluiten.

In het begin van de coronaperiode heeft OSVG bijvoorbeeld een aantal druk geconsulteerde webinars georganiseerd. In eerste orde werden webinars georganiseerd door OSVG in samenwerking met KlasCement en Katrien Bernaerts van Tollnet. Die directe interactie stelde OSVG in staat om heel rechtstreeks een aantal vragen van scholen en academies te capteren. In tweede orde heeft OSVG die webpagina ontsloten zodat mensen die niet direct konden aansluiten de webinars achteraf konden bekijken. In derde orde gaf het aantal bezoekers een indicatie van de bijstellingen die moesten gebeuren. Ook hier wordt het materiaal dat online ontsloten wordt, gebruikt om begeleiding op maat te organiseren. Op basis van bevindingen uit de webinars werd bijvoorbeeld een belronde georganiseerd om te horen welke bijkomende noden de scholen hadden.

Elias Hemelsoet geeft een heel concreet voorbeeld van een element dat naar voren kwam na het eerste, heel algemene, webinar over afstandsleren. Er kwamen heel veel vragen van mensen uit het deeltijds kunstonderwijs, omdat ze vonden dat ze in de kou bleven staan. In de draaiboeken die ontwikkeld werden, werd in eerste instantie gekeken naar het leerplichtonderwijs en pas daarna naar het volwassenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs. De noden waren in het deeltijds kunstonderwijs echter niet minder groot. OSVG speelt een belangrijke rol in dat veld en heeft daar dus direct op ingespeeld en gericht materiaal ontwikkeld met het oog op die specifieke behoefte van het dko. Die webinars stelden OSVG in staat de specifieke moeilijkheden eigen aan het dko in te schatten, die niet opgelost konden worden met het al bestaande materiaal, bijvoorbeeld op KlasCement.

Dat heeft OSVG een zicht gegeven op het bereik op die drie niveaus. Tijdens de live-interactie heeft OSVG een zicht op het aantal deelnemers, maar ook achteraf. OSVG ziet dat het materiaal dat ontwikkeld werd een heel grote impact heeft qua bereik: de webpagina e-leren ontving op zes maanden tijd 45.000 unieke bezoekers.

Wat de inhoud betreft, viel op dat de subpagina's over doel en selectie het meest bezocht werden. Dat bleek dus geen evidente zaak voor de scholen. Er moest aan prioritering van doelstellingen gewerkt worden. In de media werd gezegd dat dit heel belangrijk is. Maar hoe gaat een school daar concreet mee aan de slag? Wat zijn criteria op basis waarvan scholen doel en selectie kunnen bepalen? Daarvoor werd materiaal ontwikkeld, dat vele duizenden malen geconsulteerd werd.

Voor OSVG is belangrijk dat er in de onderwijspraktijk gewerkt wordt aan blended lesgeven: een combinatie van live contacten met digitale contacten. OSVG denkt dat ze dat misschien ook moet doen voor de begeleiding. De aanleiding daarvoor zijn heel evident: de coronacrisis, waardoor men niet altijd naar de scholen kon of kan gaan en waardoor dus een deel van de begeleiding op een creatieve manier op afstand moet gebeuren. Daarvoor zijn de digitale omgevingen, de apps die gebruikt worden, cruciaal. Elias Hemelsoet denkt echter ook dat er structureel werk gemaakt moet worden van blended begeleiding naar aanleiding van een andere oorzaak, namelijk de besparing die eraan komt. De PBD van OSVG moet het met minder collega's doen, maar het aantal schoolleerkrachten dat bediend moet worden, vermindert niet. OSVG ziet dat die ondersteuning voor scholen heel belangrijk is, dat blijkt ook uit de feedback. Het blended werken stelt OSVG in staat om via digitale weg een groot bereik te realiseren om de scholen te ondersteunen.

5. POV

Griet Mathieu is directeur van het POV, maar draagt in deze hoorzitting het petje van de PBD. Ze neemt de commissieleden mee in het POV-platform, een platform met een open en een gesloten gedeelte. Dit platform verschilt totaal van dat van KlasCement, merkt ze op. Het is niet ontstaan naar aanleiding van corona maar

werd drie jaren geleden opgestart bij de implementatie van de eindtermen van de eerste graad.

Volgens POV is het platform een noodzakelijke tool om aanwezig te zijn in de begeleiding op de klasvloer. Het is dus onlosmakelijk verbonden met de begeleiding op de klasvloer.

De spreker geeft enkele voorbeelden die gekoppeld zijn aan twee sporen binnen de begeleiding op de klasvloer. Voor het eerste spoor focust ze voornamelijk op tools die het POV zelf ontwikkelt, in samenwerking met de scholen. Het tweede spoor is alles wat samen met leraren wordt ontwikkeld.

Griet Mathieu gaat eerst in op spoor 1. Eerst en vooral is er een enorme evolutie in de organisatie. De laatste jaren zijn er enorm veel innovaties op de scholen afgekomen. Het ontwikkelen van tools ter ondersteuning van de implementatie van de innovatie in scholen heeft een enorme vlucht genomen. De eerste concrete aanleiding was de implementatie van de eindtermen, nadien kwamen daar corona bij, BSA en remediëring.

Heel typisch voor het POV is dat het de ontwikkeling van de tools ter ondersteuning van innovatie in de scholen niet alleen aanpakt, maar in samenwerking met de scholen. Eerst worden de noden van de school opgemeten, nadien wordt samen met de scholen een prototype ontwikkeld, vervolgens wordt feedback gevraagd aan de scholen die niet hebben meegedaan aan dat prototype en ten slotte komt men zo bij een afgewerkt product.

Zonder onderliggend digitaal platform is zo'n cocreatie uiteraard niet mogelijk. In eerste instantie zal die cocreatie gebeuren op het afgesloten deel van het POV-portaal. Maar indien de tool aan de kwaliteitsvereisten beantwoordt, wordt die via dat POV-portaal ter beschikking gesteld aan alle scholen. Sinds 1 september 2020 staat dat portaal ook open voor iedereen in Vlaanderen. Het POV gaat nog een stap verder: indien het tools ontwikkelt die meteen bruikbaar kunnen zijn voor andere scholen buiten het net, worden die op KlasCement geplaatst.

Kathleen Hallaert toont hoe men in het portaal een tool, bijvoorbeeld de Rubric Transversale Eindtermen, kan terugvinden. Dat complexe document, waarin leraren worden ondersteund in het evalueren van de transversale eindtermen, werd samen met scholen gemaakt.

Griet Mathieu beklemtoont dat wat men ziet in het portaal niet het eindpunt, maar net het beginpunt is. Met die tools gaat men immers naar alle provinciale scholen om ze schooleigen te maken. Ook is er sinds kort op het portaal een ruimte voor elke school, waar de schooleigen implementaties worden verzameld. Kortom, dat portaal is een instrument in de begeleiding.

Een tweede voorbeeld betreft de infosites. Daarbij gaat men op een heel andere manier te werk: eerst is er begeleiding op de klasvloer en in de stappen van de begeleiding op de klasvloer wordt er extra informatie verstrekt via infosites. Die staan ook op het portaal en zijn voor iedereen, niet alleen voor het POV, beschikbaar.

Kathleen Hallaert gaat in op de infosite ICT en Media, die werd opgebouwd omdat nu ook alle leerkrachten in de eerste graad werken aan de transversale eindtermen ICT en Media. Zowel voor het schoolteam, het lerarenteam als de leerkracht is het nodig om die informatie goed te structureren. Het is verder heel belangrijk dat dat wordt gekoppeld aan begeleiding. Voor het schoolteam zijn er bijvoorbeeld een aantal tools beschikbaar, zoals SELFIE en DIGCOMPEDU. Maar die tools komen pas tot hun recht op het moment dat men met het schoolteam in gesprek gaat. Verder

moeten de lerarenteams transversaal kunnen samenwerken, zodat ze samen de eindtermen ICT en Media kunnen bereiken. Daartoe werd de tool Evaluatiematrix ontwikkeld. Dat is een sjabloon dat op zich niet veel waard is, maar pas bruikbaar wordt in gesprek met de scholen. De tools moeten dus eerst schooleigen worden gemaakt. Nadien worden ze op het portaal in de schooleigen werkplekken geplaatst.

Het POV merkt dat het voor de leerkrachten niet altijd even vanzelfsprekend is om de nieuwe eindtermen goed te interpreteren. Professionalisering is nodig. Computationeel denken, mag de spits afbijten. De materialen die worden aangeboden, zijn ook terug te vinden op KlasCement, maar daar ontbreekt nog wat structuur en uitleg. Daarom geeft het POV een aantal vragen en antwoorden rond eindtermen, een aantal voorbeelden, verwijzingen naar handboeken, leerplatformen en leermaterialen. Zo kan men verder aan de slag met de tools die op KlasCement worden aangeboden. Wie toch zelf materiaal wil ontwikkelen, kan terecht bij het POV.

Griet Mathieu vat samen: spoor 1 is het gebruik van het portaal voor de implementatie van onderwijsinnovaties, spoor 2 is het laten samenwerken van leraren voor het ontwikkelen van materiaal.

De spreker gaat nog in op het portaal, waar het nu voor alle leraren op structurele wijze duidelijk wordt wat de lopende digitale PLG's zijn. Wie verder doorklikt, ziet ook dat er enorm is geïnvesteerd in het administratieve luik. Leraren kunnen inschrijven, aanwezigheden aanduiden en zien hoeveel sessies er lopen. Daar kunnen ze dan ook met elkaar interageren.

Er is intussen ook een werkboek verschenen dat door leraren uit het provinciaal onderwijs werd samengesteld over de nieuwe eindtermen financiële geletterdheid. Daarbij merkt ze wel op dat alles wat met de scholen wordt gemaakt, openbaar zal zijn. Maar voor dergelijke werkboeken die door leraren zijn opgesteld, dient men wel de auteursrechten te respecteren.

Materiaal wordt vaak eclectisch samengesteld: men neemt stukken uit handboeken en originele stukken. Daarom is het ook heel belangrijk dat er wordt geselecteerd op wat origineel is. En die stukken worden dan op KlasCement geplaatst. De spreker onderstreept daarbij nog eens dat ze complementair zijn met KlasCement.

Ze noemt het POV-platform levensnoodzakelijk voor de begeleiding. Daar is lange tijd in geïnvesteerd, en men plukt daar nu de vruchten van. Men heeft in coronatijden immers gemakkelijk kunnen schakelen. Ze merkt op dat POV 342 begeleidingen heeft gedaan met het portaal, vanop afstand, digitaal. Voor het provinciaal onderwijs heeft men daar 1500 mensen mee bereikt, over een periode van amper twee tot drie maanden.

6. Ambities

Andries Valcke gaat dieper in op de concrete ambities van de onderwijsverstrekkers. Een eerste doelstelling is versterking: het doel is om de leraren te versterken, maar ook de begeleiders. Men werkt aan kwaliteitsvolle ondersteuningsprocessen en methodieken. Daarnaast probeert men de behoeften te capteren binnen deze nieuwe realiteit. Een tweede doelstelling is dat men echt iets wil bereiken op de klasvloer zelf. Ten derde wijst Andries Valcke op de complexiteit. Er wordt op dit moment heel veel verwacht van leerkrachten. Men heeft te kampen met een hele complexe realiteit die heel veel wendbaarheid vraagt. Men zoekt naar manieren om alles gestructureerd en beheersbaar te houden.

Het is verder ook de bedoeling om de middelen zo rationeel en optimaal mogelijk in te zetten. Er komt een moeilijke periode aan met minder middelen, en dus ook

met minder mankracht. De digitale platformen kunnen dienen om een zo groot mogelijk bereik te hebben.

Er wordt soms gezegd dat leraren binnen de vier muren van hun klas werken, maar dat is al lang niet meer het geval. Leraren werken vaak samen en de modernisering heeft hen ook zover gekregen om die samenwerking structureel aan te pakken: het laat hen toe om nog verder te gaan in die samenwerking en om nog meer te delen. Leerkrachten leren elkaar ook te inspireren en te ondersteunen. De platformen laten verder ook toe om de decretale opdrachten nog beter uit te voeren, het geeft een extra impuls. Men is hoe dan ook verplicht om te kijken welke nieuwe manieren van werken er in de scholen zijn.

De onderwijsverstrekkers gaan ook op zoek naar deskundigen die hen daarbij kunnen helpen, aldus Andries Valcke. Hij noemt Microsoft en Google maar evengoed KlasCement. Er zijn nog nooit zoveel samenwerkingsverbanden geweest binnen begeleidingsdiensten als vandaag.

Ten slotte zet hij de samenwerking met KlasCement nog eens in de verf. De bereidheid tot samenwerking is er zeker. Zo is het nascholingsaanbod al jaren beschikbaar op de KlasCementwebsite. Er wordt ook altijd gekeken naar een vorm van complementariteit: welke samenwerkingen zijn er bijkomend mogelijk?

Verder benadrukt hij het belang van de autonomie voor de PBD en de ondersteuning vanuit de specifieke pedagogische projecten.

III. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman heeft veel waardevolle dingen gezien en drukt daar haar appreciatie voor uit. Anderzijds stelt ze vast dat veel zaken in essentie niet veel van elkaar verschillen en dat de verschillende onderwijsverstrekkers met dezelfde uitdagingen kampen. In die zin kan men zeggen dat men soms dingen in viervoud aan het ontwikkelen is, en dus ook aan het subsidiëren. Ook KlasCement vertoont op bepaalde vlakken overlapping met de zaken waarmee de onderwijsverstrekkers bezig zijn. De OESO heeft er al op gewezen dat, als gevolg van de netstructuren, men heel veel dubbel of zelfs in vier- of vijfvoud aan het doen is, wat een heel hoog kostenplaatje heeft. Elisabeth Meuleman is voorstander van de vrijheid van onderwijs en heeft begrip voor de eigenheid, maar pleit er ook voor om te kijken wat men samen kan doen en hoe er nog meer kan worden samengewerkt en uitgewisseld. Dat is een heel belangrijke oefening. Dat is ook de filosofie van KlasCement: delen met elkaar over de netten heen, en toch ook datgene vinden dat aansluit bij de leerplannen waar men mee bezig is en moet opvolgen. Of klopt dat beeld niet? Komen daar reacties of klachten over?

Welke vormen van verdere, doorgedreven samenwerking zien de sprekers? Bij KlasCement zijn er zeventien mensen aan de slag om te modereren en te ontwikkelen op ICT-vlak. Dat zijn enorme resources, die optimaal zouden moeten worden gebruikt, ook door de onderwijsverstrekkers. Met 22 jaar ervaring is men bij KlasCement in staat om de community nog hechter te maken. Elisabeth Meuleman merkt dat men wel 'over het muurtje kijkt' richting het buitenland, maar dat men veel minder over het muurtje van de andere netten kijkt. Ze wil daarmee geen afbreuk doen aan de vrijheid van onderwijs, maar vraagt zich af welke efficiëntiewinsten daar nog te boeken zijn.

1.2. Jo Brouns

Jo Brouns onderstreept dat digitalisering in het onderwijs zeer belangrijk is en dat het belang ervan alleen maar zal toenemen. De verschillende sprekers hebben erop gewezen dat het delen van kennis, ervaringen en informatie daarbij het allerbelangrijkste is en dat de digitale platformen daar een ideaal hulpmiddel voor zijn.

KlasCement is door de jaren heen een indrukwekkend platform geworden en zal in de toekomst nog sterker worden. Wat zijn de toekomstplannen inzake de uitbreiding van de verschillende functies? Vandaag is de essentie het delen van lesmateriaal, maar wordt die scope in de toekomst breder?

De spreker wijst ook op het grote ICT-plan dat de minister opstelt. In welke mate zijn de mensen van KlasCement daarbij betrokken? Hebben ze suggesties voor de minister? Online afstandsleren wordt grondig geëvalueerd. Voor de meer theoretische vakken is dat een ideaal instrument, maar voor de meer praktijkgerichte vakken is het een heel grote uitdaging. Heeft men op dat vlak suggesties om ook de meer praktijkgerichte vakken kansen te bieden in de digitalisering?

In de toelichting werd een belangrijke randvoorwaarde geschetst om naar de digitale klas van de toekomst te evolueren. Zijn er daarnaast nog cruciale randvoorwaarden om die evolutie door te maken? Jo Brouns hecht veel belang aan een degelijk en kwaliteitsvol personeelsbeleid. Wordt er bij de persoonlijke ontwikkelingsplannen van leerkrachten gekeken naar de mate waarin zij vandaag bezig zijn met digitale platformen? Wordt daar rekening mee gehouden bij hun evaluatie?

Er wordt terecht verwezen naar de samenwerking met tal van externe partners. Er bevindt zich buiten het onderwijs immers nog veel meer expertise en knowhow op het vlak van digitalisering en ICT. Kijkt men ook naar externe partners om na te gaan welke processen binnen onderwijs vandaag nog niet gedigitaliseerd zijn en verdere digitalisering kunnen gebruiken?

Jo Brouns geeft aan dat beleid, op welk niveau dan ook, steeds evidencebased moet zijn om het verder uit te rollen. De digitalisering kent nu een gigantische versnelling. Hebben de sprekers weet van wetenschappelijk onderzoek en vinden ze dat dit soort digitale toepassing, maar ook de bredere digitalisering binnen het onderwijs, daar nood aan heeft?

De spreker heeft een vraag over de mail van meemoo over Het Archief voor het Onderwijs, de databank met audiovisueel materiaal. Welke plaats zien zij voor dit soort initiatief? Jo Brouns vindt dit op zich heel mooi en denkt dat het heel wat toepassingen kan krijgen in de lessen.

Hij heeft bij verschillende sprekers ook een pleidooi gehoord voor één toegangspoort. Uit hun toelichting blijkt heel duidelijk dat er verschillende digitale leermiddelen en verschillende platformen zijn, die elk hun eigen nut en eigen doel hebben. Hij vraagt of er nood is aan één systeem dat die verschillende bestaande digitale leermiddelen samenbrengt.

In de huidige context is het vanuit de pedagogische begeleiding een heel gezonde reflex om na te denken over hoe de begeleiding ook online kan gebeuren, aldus Jo Brouns. Hoe kan Vlaanderen hen daar verder in versterken om het blended begeleidingswerk uit te rollen?

Hij vraagt tot slot welke digitale kansen volgens de sprekers vandaag nog niet of onvoldoende benut zijn in het onderwijs.

1.3. Jan Laeremans

Volgens *Jan Laeremans* zitten er veel dingen op dezelfde lijn en kan men zich afvragen of dat niet allemaal tot één geheel samengebracht moet worden, maar daar zal heel veel tijd voor nodig zijn. Voor een leerkracht is het vaak ook niet zo belangrijk op welk platform de les te vinden is. Maar het is historisch gegroeid en hij begrijpt dat iedereen ook een beetje op zijn strepen wil staan.

De spreker heeft een vraag over nog een ander digitaal platform, i-Learn Vlaanderen, dat in de vorige legislatuur door minister Muyters opgestart is en waar 20 miljoen euro voor voorzien zou zijn. Hij vraagt of dat dan nog nodig is en wat het verschil is met wat hier werd voorgesteld.

1.4. Loes Vandromme

Loes Vandromme zegt dat de bespreking haar doet denken aan het eerste jaar dat ze les gaf en dat ze 'het geluk had' dat er voor haar vakken geen cursussen bestonden. Ze moest die dus zelf maken en dat was misschien wel de grootste uitdaging als beginnende leerkracht, om tegen de volgende dag het stukje cursus klaar te hebben. Ze maakt de link naar de ondersteuning van leerkrachten, en zeker beginnende leerkrachten, en de professionalisering. Ze vraagt zich af of er ook linken zijn met de lerarenopleidingen. Ze weet dat er binnen de lerarenopleiding zeker aandacht is voor KlasCement. Maar zijn er ook linken met wat de onderwijsverstrekkers aanbrenge?

Er is heel veel gesproken over het inhoudelijk ondersteunen van leerkrachten, maar het lid vraagt zich af of zij ook een platform kunnen bieden met tips over klasmanagement, en met een tweede deel over het welbevinden van leerkrachten, het weerbaar maken van de mensen die voor de klas staan.

Over scholen als lerende organisaties wil Loes Vandromme nog een stapje verder gaan en ze vraagt of er ook een manier is waarop men de directeur of het beleid kan ondersteunen met de platformen die er nu zijn. Of is er nood aan een extra luik? Ze vraagt zich af of men, naast het evalueren van leerkrachten, ook heel specifiek op maat de directies kan ondersteunen op digitaal vlak. De rode lijn door alles wat door de sprekers verteld is, is volgens Loes Vandromme dat het warm water niet moet worden uitgevonden. Ze denkt dat dat ook kan op het vlak van het beleidsvoerend vermogen.

Misschien wel het moeilijkste dat er is voor een leraar is hoe te meten of weten dat de leerlingen effectief leerwinst maken, aldus Loes Vandromme. Dat is wellicht een van de grootste uitdagingen. OVSG gaf aan waar de leerkrachten het meeste informatie over vragen en daar was net het opmaken van toetsen het minst gevraagd, terwijl daar misschien het meeste werk aan is. Ze pleit helemaal niet om centrale toetsen op te maken, zodat iedereen die zomaar van het internet kan plukken, maar ze weet dat een aantal bedrijven sterk bezig zijn met het zoeken naar tools om leerkrachten te ondersteunen in het maken van toetsen, en zelfs om ervoor te zorgen dat teksten niet meer door een leerkracht verbeterd moeten worden, maar door de computer. Dat gaat dus heel ver. Ze vraagt zich af of de sprekers ook al met die tools in zee gaan of eventueel met die bedrijven in gesprek gaan.

Loes Vandromme wijst erop dat de minister van plan is om een ethische code op te maken voor het uitwerken van invulboeken en het beperken van de kosten. Digitalisering lijkt haar ook wel een antwoord op de stijgende kosten voor ouders. Ze vraagt of ook KlasCement en de onderwijsverstrekkers daarbij betrokken zijn.

Het dko werd even aangehaald en het volwassenenonderwijs en basiseducatie zijn niet echt aan bod gekomen, aldus Loes Vandromme. Zeker tijdens corona is duidelijk geworden dat zij ook op zoek zijn naar een platform om hun materiaal te delen. Ze weet dat er een vraag gericht is aan KlasCement om heel specifiek ook voor hen een platform te voorzien. Ze vraagt of KlasCement daar open voor staat, of zij voor het lesgeven aan laaggeschoolden ook een platform zouden kunnen bieden.

1.5. Hannelore Goeman

Hannelore Goeman sluit zich in eerste instantie aan bij de bedenkingen van mevrouw Meuleman. Ze vindt dat de sprekers heel goed geïllustreerd hebben waar op dit moment de verschillen zitten tussen hun platformen. Uiteraard bestaan er pedagogische verschillen en ze begrijpt dus ook hoe die hun plaats moeten kunnen vinden in verschillende platformen. Maar ook zij krijgt de indruk dat er nog altijd heel veel overlap is. In een context met minder middelen is efficiëntiedenken nog meer aan de orde. Men beschrijft die platformen als een tool bij professionalisering. Hannelore Goeman stelt daarbij vast dat leerkrachten over de netten heen met dezelfde uitdagingen worden geconfronteerd zoals taalproblematiek en methodologie voor wiskunde. Wat zijn de pistes om meer samen te werken?

OVSG sprak over blended learning. Welke plannen liggen er op de tafel bij de verschillende netten rond de uitwerking daarvan? Er zit veel potentieel in maatwerk op voorwaarde dat alle kinderen mee zijn. Welke voorwaarden moet het beleid nog invullen om van blended learning een succes te maken?

1.6. Karolien Grosemans

Karolien Grosemans vindt het bijzonder positief dat er volop wordt ingezet op de ontwikkeling van het delen van lesmateriaal en -inspiratie. Ze was ongerust dat de nieuwe platformen voor versnippering zouden zorgen, dat er veel tijd en energie zou gaan naar een kopie van KlasCement, maar dat blijkt niet zo te zijn.

De platformen van de onderwijsverstrekkers komen heel abstract en theoretisch over. Karolien Grosemans heeft de term 'leerplan' wel 25 keer gehoord, verder nog 'leerdoelen', 'didactisch scenario', 'procesmatig werken', 'eindtermen complementeren', 'evalueren van transversale eindtermen' en 'computationeel denken'. Er wordt complementair gewerkt terwijl KlasCement creatief is, inspeelt op de actualiteit en direct bruikbare zaken. Zij heeft de wijsheid niet in pacht maar heeft wel zeventien jaar lesgegeven. Leerkrachten hebben vooral nood aan dat laatste: nieuwe teksten en uitleg bij de handboeken. Ze is voorstander van de vrijheid van onderwijs. Als men kiest om de ICT-middelen te besteden aan een theoretisch portaal is dat de keuze van de onderwijsverstrekkers. Zij moeten oordelen of dat efficiënt is.

Gaan zij vanuit dat theoretisch portaal evolueren naar een KlasCement-bis? Dat is dubbelop. Gaan leerkrachten nog actief kunnen gebruikmaken van KlasCement en daar materiaal van nemen? Als leerkracht zou Karolien Grosemans KlasCement niet hebben kunnen missen.

1.7. Koen Daniëls

Koen Daniëls heeft niet alle fora kunnen noteren die bestaan, maar een leraar moet daar toch stapelgek van worden? De bedoelingen zijn ongetwijfeld goed, maar schiet men op die manier het doel niet voorbij?

KlasCement is een waardevolle partner, er is zeker bereidheid, zeggen de onderwijsverstrekkers, en dan volgt er een 'maar'. Koen Daniëls heeft geleerd dat alles

wat voor die 'maar' komt, vervalt. Er wordt verwezen naar het belang van de autonomie van de pedagogische begeleiding.

Het is de week van de dementie en Koen Daniëls zocht op KlasCement naar informatie. Er is de film 'Still Alice' voor zes Verzorging, waar hij les heeft gegeven. Hij vond de film een goed idee maar in de hoofding staat een atheneum vermeld terwijl hij les gaf in het katholiek onderwijs. De achtergrond van zijn leerlingen maakte niet zoveel uit voor de rusthuizen waar ze gingen werken, merkt hij op.

De begroting is niet evident en er zijn besparingen op de pedagogische begeleiding. KlasCement wordt betaald door de overheid. Koen Daniëls is verbaasd dat er zaken opduiken die net niet helemaal hetzelfde zijn. Waar zit het verschil dan? Hoe kan de leerkracht weten waar hij snel terecht kan? Er staan ook goedgekeurde zaken in het kader van het leerplan op de verschillende sites. Een leerkracht kan iets gebruiken maar dan komt de vakbegeleider langs en die heeft ook zoiets. Voor een beginnende leerkracht is dat vermoeiend. Koen Daniëls roept op om het hier te zoeken en niet in Australië of Portugal. Een kopie van het origineel is geen goed idee. Wees efficiënt, zet het op KlasCement! Dat zou voor iedereen handig zijn.

Men moet versnippering tegengaan. Allerlei extra platformen creëren, roept vragen op. Hoe kan men in KlasCement onderbrengen wat de PBD's extra willen doen? De uitleg over de eindtermen door het POV moet daar staan. Euthanasie is een ethisch en gigantisch onderwerp voor klassen als zes Verzorging. Ze gaan bij dementen op stage. Dat debat moet op KlasCement komen. Dat is echte samenwerking.

Koen Daniëls stelt zich daar oprecht vragen over vanuit efficiëntieoogpunt, vanuit de pedagogische begeleiding. Iemand moet die content bij al die koepels maken. Heel veel mensen zijn daarmee bezig. Hij stelt zich de vraag vanuit de 'oplossingzoekende' leerkracht.

2. Antwoorden van de sprekers

Bram Faems wijst erop dat de ervaringen van leraren met KlasCement constant worden gemonitord. Er vindt bijna jaarlijks een gebruikersonderzoek plaats. Het vorige was gepland voor maart, op het hoogtepunt van de coronacrisis, maar is digitaal gebeurd. Bedoeling is met leraren te praten over hun gebruik van KlasCement.

Er is gevraagd naar een eventuele uitbreiding van de scope van KlasCement, maar het is vooral belangrijk dat KlasCement zijn werk goed doet. Uit het gebruikersonderzoek van leraren is gebleken dat zij snel aan materiaal willen geraken zonder al te veel te moeten zoeken of filteren. Dat is de eerste prioriteit van KlasCement: nog beter doen waar het goed in is.

Er is verwezen naar het digitaal plan van minister Weys waarvoor KlasCement ook een input heeft gegeven. Veel leraren maken zelf educatieve filmpjes en zetten die op KlasCement. Het grote nadeel is dat enkel leraren en ouders en dus niet de leerlingen op het netwerk geraken, zij moeten ouder dan 18 jaar zijn. Dat probleem bestond vroeger ook al met de interactieve oefeningen. KlasCement heeft dan ook een eigen platform gemaakt, Oefen.be, waarop viermaal per dag alle nieuwe interactieve oefeningen worden gezet, zonder aanmelding, zonder reclame en zonder privacyproblemen. KlasCement wil nu ook de filmpjes daarop zetten en heeft die aanbeveling gedaan aan de minister.

KlasCement is betrokken bij het project i-Learn. Het is echter belangrijk dat elk vak de juiste naam heeft en elk onderwijsniveau op de juiste manier wordt benoemd. De metadata lijken een klein en snel op te lossen probleem maar dit soort praktische zaken moet over alle platformen heen gebeuren, aldus Bram Faems. Hij

verwijst ook naar het Archief voor Onderwijs. Wie een account heeft voor KlasCement en naar het Archief voor Onderwijs gaat, moet geen nieuw account aanmaken.

KlasCement is nog niet betrokken bij de ethische code.

Wat het dko betreft, heeft KlasCement tijdens de zomervakantie hard gewerkt. Bram Faems heeft dat proces mee begeleid. In het dko worden veel vakken gegeven waardoor de vakkenlijst bijna verdubbeld is. Vanaf 7 oktober 2020 wordt dat publiek.

Ook voor de CBE's hebben leraren al heel veel materiaal gedeeld op KlasCement. Er is momenteel wel nog geen specifieke moderator om dat materiaal perfect te metadateren.

Luc Beelprez benadrukt dat het nooit de intentie is geweest een dubbel van KlasCement te worden. Hij beaamt wat Koen Daniëls zegt, namelijk dat leraren met een overvloed aan informatie worden geconfronteerd. Het doel was nooit een platform aan te bieden dat een bundeling zou zijn van theoretische zaken, maar een instrument te zijn van leerkrachten voor leerkrachten. Die netwerken zijn in handen van leerkrachten zelf die hun collega's een dienst willen bewijzen. Een aantal begeleiders heeft wel de kennis om een eigen platform te ontwikkelen zoals de begeleider van STEM maar het is geen doel, maar een middel.

Luc Beelprez wijst erop dat bij de implementatie van de modernisering van de eerste graad secundair onderwijs KOV in West-Vlaanderen 3900 leerkrachten eerste en tweede jaar heeft bereikt in vormingssessies, dat is meer dan 95 procent van de scholen. Men heeft van het platform dat toen is opgericht, gebruikgemaakt om alle informatie die toen aan bod kwam op één vindplaats samen te brengen. Daar wordt dan ook de link gelegd naar onder andere KlasCement, universiteiten, hogescholen enzovoort.

De PBD's hebben de knowhow, de professionaliteit en het personeel niet om dat op dezelfde manier uit te bouwen als KlasCement. Zij brengen wel informatie samen en brengen leerkrachten met elkaar in contact.

Luc Beelprez sluit zich aan bij Elisabeth Meuleman dat er meer moet worden samengewerkt. Maar het platform is nooit hetzelfde als de digitale contactname, want als begeleider is het essentieel een gezicht te kunnen plakken op de mensen en geen afstandelijke begeleiding te doen van achter een pc. Bij vergaderingen voor een scherm haakt men veel sneller af of is men sneller afgeleid. Dat mag dan ook niet de enige vorm van begeleiding zijn maar enkel dienen als ondersteuning.

Als begeleiders worden betrokken, dan gebeurt dat meestal in het weekend of 's avonds, want overdag staan ze in de klas of leggen ze klasbezoeken af om de evaluatie te ondersteunen, of om na te gaan of de toetsen gevalideerd zijn en beantwoorden aan de eindtermen. De warme, persoonlijke benadering staat voorop en al de rest is een tijdelijk middel.

Daar moet meer aandacht voor zijn, vindt Luc Beelprez. KOV kan veel meer partner zijn dan nu het geval is. Zaken ontwikkelen, begint in de klas, maakt een proces door en komt terug bij de leerkracht in de klas waar het wordt versterkt. Het samen zoeken en ontwikkelen geeft de leerkracht tijd en vrijheid, en het professionaliseert hem ook om meer te kunnen realiseren in minder tijd. Ook met onderwijsaanbieders kan er meer worden samengewerkt.

Maar ook de eigenheid is belangrijk. Als KOV eigen accenten kan leggen in de leerplannen en een eigen missie en visie kan realiseren, dan is het belangrijk om

dat daar ook te doen, zodat het zijn visie aan leerkrachten kan meegeven. Daarin is KOV zeker niet alleen. Het is een manier om de eigen leden te benaderen.

Wordt de scope breder? Het platform van KOV wordt geen tweede KlasCement. Daar heeft het de materialen, financiële middelen en kennis niet voor. Wat KOV heeft, daar moet het zuinig mee omspringen. Door anders en rationeler om te gaan met de ontvangen middelen dan in het verleden, door dingen samen te brengen en het beheer eenvoudiger te maken, wordt er besparend gewerkt. Als een school met verschillende toestellen werkt, met Apple, met Samsung en Windows, dan wordt het moeilijk voor de ICT-dienst om dat op een goede manier te kunnen onderhouden. Als het gebundeld en eenduidiger is, dan wordt dat gemakkelijker.

Nu is het zoeken en dat is pas chaos voor startende leerkrachten, merkt de spreker op. Op zich is het niet zo belangrijk of de toegangspoort Yammer of een Facebookomgeving blijft, het is belangrijk dat beginnende leerkrachten op een eenvoudige manier de juiste informatie vinden. Op heel wat plaatsen staan er links naar KlasCement. Heel veel leden van KOV zijn ook lid van KlasCement. Het is de autonomie van de leerkracht om zelf de instrumenten te zoeken om zijn eigen professionalisering in handen te nemen.

Op het centrale niveau worden afspraken gemaakt om uitgeverijen te betrekken bij ontwikkelwerk van leerplannen, zodat ze tijdig kunnen starten en de juiste antwoorden vinden.

Er wordt ook samengewerkt met het hoger onderwijs. In dit geval verwijst Luc Beelprez naar Kulak, VIVES, KU Leuven en Universiteit Antwerpen. Er zijn ook contacten over materialen uit het evidencebased onderzoek die een impact kunnen hebben. Er lopen onderzoeksopdrachten met ondersteuning vanuit de faculteit Pedagogische Wetenschappen om bijvoorbeeld gevalideerde toetsen uit te werken, of om effecten te meten.

Het platform is een ondersteuningsmiddel om te zorgen dat het begeleidingswerk efficiënter kan gebeuren, meer niet, besluit Luc Beelprez.

Elias Hemelsoet gaat eerst in op de vraag die de aanleiding was voor deze hoorzitting: wat met de efficiëntie? Wat als men vier keer naast elkaar hetzelfde doet? OVSG staat allesbehalve afkerig tegenover samenwerking. Er zijn al heel wat initiatieven, maar er wordt ook gezocht om nog meer en intensiever samen te werken en samen zaken te ontwikkelen. Dat gebeurt door gezamenlijke leerplanontwikkeling in het officieel onderwijs. Met de collega's van het katholiek onderwijs wordt er samengewerkt voor de ontwikkeling van de toetsen. Naargelang de inhoud liggen de partnerschappen anders, maar er gebeurt al heel wat.

De zwaardere discussie over de vrijheid van onderwijs moet hier niet worden beslecht. Voor OVSG is er behoefte aan een soort toegangspoort om coherentie te creëren in het eigen aanbod. KlasCement is een toegangspoort die heel veel materialen bij elkaar brengt. De pedagogische begeleidingsdienst biedt niet alleen materialen aan scholen aan. De scope van haar werk is ruimer, dat is begeleiding. Een element daarvan is het ontsluiten van materialen voor scholen.

Wat KlasCement doet, is een deel van de werking. OVSG heeft een toegangspoort nodig voor haar eigen werking, en die werking is begeleiding en ondersteuning van scholen. Scholen willen worden ondersteund, ze willen wegwijs raken uit een veelheid van materialen, maar ook op een geïntegreerde manier worden ondersteund. De materialen zijn daar maar een element van. De toegangspoort als deelelement wordt ook gehanteerd in de begeleiding.

Wat is het onderscheid tussen KlasCement en het i-Learn-project? Dat is een vraag voor de overheid, want het is de overheid die heeft beslist om dit project van 20 miljoen euro uit te rollen, naast KlasCement, dat al bestond. Het is evident dat de finaliteit anders is. KlasCement is de toegangspoort voor materialen, i-Learn wil een soort toegangspoort zijn voor digitale tools. OVSG engageert zich daarin en werkt daaraan mee, want het is een element dat ze in haar begeleiding wil gebruiken.

Het gezamenlijke verhaal van vandaag is dat OVSG een toegangspoort voor de eigen begeleiding wil creëren. Het wil scholen kunnen ondersteunen op een geïntegreerde manier. Scholen komen aankloppen omdat ze elke dag twintig, dertig mails in hun mailbox krijgen van allerlei externe partners, privé- en niet privé-organisaties die hun eigen aanbod voor scholen willen aanprijzen. Directies vragen OVSG hoe ze in deze versnipperde wereld van het onderwijslandschap wegwijs kunnen raken. De rol van OVSG is hen daarbij te helpen. Heel concreet is daarvoor een instrument ontwikkeld dat scholen helpt een afweging te maken van wat voor hen zinvol is en wat niet.

De zoektocht naar een coherente toegangspoort vanuit het perspectief van de begeleiding is zeker legitiem in de wetenschap dat al die tools zullen blijven bestaan. Voor scholen is het heel verwarrend als ze voor het ene traject waarin ze worden begeleid, moeten werken in Smartschool, voor het andere in Google Drive, en voor nog iets anders met Yammer. Vanuit dat perspectief is het belangrijk om die ene toegangspoort te creëren.

De kernvraag staat natuurlijk niet los van de versnippering. Daar worstelt OVSG zelf ook mee. Pedagogische begeleiding op een geïntegreerde manier, waarin zaken bij elkaar worden gebracht, kan voor de scholen het perspectief van versnippering verkleinen. Als middelen en middelenstromen worden verspreid en als het private landschap steeds meer wordt versnipperd, dan zal het voor scholen alleen maar complexer worden om hun eigen weg te vinden. De structurele basisfinanciering voor de pedagogische begeleidingsdiensten is dus net essentieel om te vermijden dat voor de scholen de versnippering in het ondersteuningsaanbod groter wordt.

OVSG is in die zin vanzelfsprekend ook vragende partij om de basisfinanciering te blijven versterken maar ook om bijvoorbeeld niet te versnipperen door allerlei projecten uit te schrijven.

Er was een vraag over de randvoorwaarden voor blended learning op scholen. Daarbij botst OVSG regelmatig op een probleem, ook bij initiatieven die ze zelf uitrolt. Zo was er een proefproject om de OVSG-toets te digitaliseren. Het was de bedoeling om de digitalisering dit jaar Vlaanderenbreed uit te rollen over alle scholen. Heel veel scholen zijn wel geïnteresseerd om daaraan mee te werken, maar de digitale infrastructuur op veel scholen is heel divers. Het MICTIVO-onderzoek heeft een stand van zaken opgemaakt van de huidige IT-infrastructuur in het onderwijs en leert OVSG dat scholen nog helemaal niet klaar zijn voor de veralgemeende uitrol van digitale toetsen of voor welke vorm van digitalisering dan ook. Voorzien in digitale infrastructuur is meer een materieel dan pedagogisch gegeven, maar wel een belangrijke randvoorwaarde voor blended learning.

Er werd een specifieke vraag gesteld over het volwassenenonderwijs. Dat is een mooi voorbeeld van netoverschrijdende samenwerking. De website stuurgroepvo.be bestaat nog steeds en kende in september driehonderd bezoekers per dag. Dat toont dat het een plaats is waar de veertig CVO's in het Vlaamse onderwijslandschap nog steeds hun plek vinden, waar het materiaal aangeboden wordt dat niveau-overschrijdend, gezamenlijk ontwikkeld en ontsloten werd. Het is niet evident om daarvoor werkingsmiddelen te creëren. Een website moet beheerd worden

en er zijn ontwikkelkosten. Wat de werkmiddelen betreft, is OVSG beperkt in haar slagkracht.

Er wordt momenteel sterk ingezet op blended begeleiden, naar aanleiding van corona en naar aanleiding van de besparingen. OVSG is er wel degelijk van overtuigd dat live begeleiding nog altijd de voorkeur geniet. In de media verschenen de laatste dagen vaststellingen over leerwinst en de gevolgen van het afstandslernen tijdens corona. Hetzelfde geldt voor begeleiding. De band die opgebouwd kan worden door live begeleiding, door begeleiding op de werkvloer, kan nooit vergeleken worden met wat kan gebeuren langs digitale weg. OVSG zal noodgedwongen sterk moeten inzetten op blended begeleiden maar de voorkeur gaat nog steeds naar begeleiding op de werkvloer om een maximaal effect te kunnen realiseren.

Elias Hemelsoet was wat verrast door de opmerking dat de presentaties van de onderwijsverstrekkers meer abstract geweest zouden zijn. Als het gaat over transversale eindtermen en dergelijke, denkt hij dat de uitdaging waar OVSG voor staat, is om een aantal abstracte begrippen die ook in de regelgeving zijn ingeschreven, concreet te vertalen naar de werkvloer en naar de scholen. Er wordt nu een onderscheid gemaakt tussen transversale eindtermen, ontwikkelingsdoelen, inhoudelijke eindtermen, eindtermen basisgeletterdheid enzovoort. De scholen vragen naar helderheid in het complexe bos van verschillende soorten eindtermen die door de overheid ontwikkeld zijn. De rol van OVSG is net om dat te concretiseren en te vertalen in werkbaar instrumenten voor de scholen. De leerplannen zijn daarbij een heel belangrijk gegeven. Leerplannen zijn voor scholen wellicht het meest herkenbare instrument om rond curriculuminhoud te werken. Dat is voor OVSG ook de plaats waarin ze al die abstracte vehikels concreter probeert te maken.

Dat de instrumenten die OVSG ontwikkelt de scholen aanspreken, is ook gebleken uit de cijfers. Dat er 45.000 bezoekers waren op de webpagina e-leren op zes maanden tijd, toont aan dat het aanbod aansluit bij de behoeften die er in de praktijk leven en de noden die er zijn.

Andries Valcke wil eerst inspelen op wat Elias Hemelsoet zei, want hij begrijpt de vraag over het concrete en het abstracte wel. Dat toont ook het verschil aan tussen KlasCement en de platformen die het GO! zelf ontwikkelt. Wat heel belangrijk is voor het GO!, is dat die platformen nooit alleen staan. Een platform dat alleen staat of dat alleen maar gebruikt wordt op een digitale manier, heeft geen nut. Het laat wel toe om veel vragen en veel antwoorden te capteren en daarmee aan de slag te gaan in de begeleiding. De begeleiders nemen die zaken mee om dan een vertaling te geven van die transversale eindtermen en andere zaken die op dit ogenblik heel erg nodig zijn. Want er zijn heel veel vragen. Er zijn veel hervormingen geweest en er komen nog veel hervormingen aan. Dat betekent dat er ook antwoorden gevonden moeten kunnen worden en dat die ergens een plaats moeten krijgen.

Dit duidt ook op de makelaarsrol van het GO!, het feit dat het GO! zijn begeleiders ook meeneemt in dat verhaal en ook zegt niet alles alleen te kunnen doen. Er zijn heel veel andere instanties die kunnen helpen om de rol van het GO! waar te maken, bijvoorbeeld KlasCement.

Andries Valcke geeft graag wat meer duiding bij de vraag rond i-Learn. Uiteindelijk zijn de vier begeleidingsdiensten ingegaan op de gunning van i-Learn. Dat moest snel gaan. Ze hebben dat nog tijdens de vakantie voor elkaar gekregen, maar ze hebben dat wel samen gedaan. Het zal een sterk verhaal zijn als het ook een duurzaam verhaal is. Hij gelooft erin, niet alleen omdat er digitale tools samengebracht worden maar ook omdat het gaat over digitale didactiek. Een vraag die tegenwoordig heel vaak gesteld wordt, is wat lesgeven op een digitale manier, op een blended manier of via afstandsonderwijs, precies inhoudt. Is dat op een andere manier

lesgeven? Andries Valcke vindt het fantastisch dat heel veel mensen daarmee bezig zijn en daartoe bereid zijn. Maar dat materiaal moet ook ergens samenkomen. I-Learn zou de mogelijkheid kunnen bieden om de digitale didactiek een soort taal te geven. De onderwijsverstrekkers hebben niet enkel ingeschreven op de tender omwille van het professionaliseren. Als ze mee professionaliseren, willen ze ook mee helpen ontwikkelen. Dankzij de expertise en de vragen vanuit het werkveld, kan het GO! de mensen van i-Learn wijzen op wat op dit ogenblik nodig is qua ontwikkeling. KlasCement kan een grote rol spelen in dit verhaal. Want i-Learn gaat over didactische scenario's, leersporen genoemd. Die leersporen behoeven ook inhoud, content. Ook daar zijn mensen bezig met het ontwikkelen van didactische scenario's.

Andries Valcke refereert aan de eigen praktijk met de Teacher Design Teams. Uit de bevraging bleek een zeer grote tevredenheid, omdat mensen daarbij bezig waren met en samengebracht werden rond hun eigen vak. Dat gebeurt ook bij i-Learn: men bekijkt samen met leerkrachten op welke manier men de didactiek vormgeeft. Dat is mooi, maar dan is er nog geen content. Hij denkt dat KlasCement een grote rol kan spelen bij die specifieke content. Die uitwisseling is zeker mogelijk. Ook voor de begeleidingsdiensten is dat zeker een kans om op in te spelen. Het GO! steekt veel tijd in het project i-Learn en er zijn veel projectmiddelen naartoe gegaan, in de hoop dat dit geen eindig verhaal is, want anders worden de leerkrachten in de kou gezet.

De spreker gaat verder in op de heel specifieke vraag over praktijkgroepen. Toevallig is het GO! net in een stuurgroep gestapt met hogeschool PXL, waar men bezig is met VR en 360 gradenevaluatie om te bekijken op welke manier men net deze groepen kan helpen. Alle begeleidingsdiensten zetten daarop in, omdat ze weten dat er nood aan is. Het GO! krijgt ook heel vaak vragen waar het geen antwoord op heeft. Het GO! heeft een tool waarin heel gericht vragen gesteld worden aan de mensen. Vroeger werden die vragen beantwoord met ja of neen. Nu vraagt men aan de mensen om hun project in te vullen in de tool, zodat het GO! exact weet of het antwoord is wat nodig is. Als dat nodig is, zal het GO! daar mensen voor inzetten in stuurgroepen, resonansgroepen en dergelijke.

Heel vaak komen de vragen van de lerarenopleiding aan de hogescholen of universiteiten. Ook over effectmeting zijn er heel veel samenwerkingen, onder andere met de UGent. De resultaten geven aan of men al dan niet goed bezig is. De spreker verwijst naar de effectmeting op de resultaten van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Ook dat soort zaken doet de PBD-GO! steeds meer. Men zet heel veel in op de externe partnerschappen.

Andries Valcke benadrukt dat, hoewel iedereen zijn eigen verhaal bracht, de vier begeleidingsdiensten ook heel vaak samenwerken. Die boodschap wordt misschien te weinig gegeven. Vaak werken ze apart, aangezien elk zijn eigen pedagogisch project heeft, maar ook dan gaat er vaak een vorm van samenwerking aan vooraf.

De spreker merkt op dat ook de PBD-GO! zoekende is, net zoals veel andere mensen. Zo komen heel wat pedagogen, ook bekende, met vragen waarop ze een antwoord willen. De spreker roept hen ertoe op om mee naar dat antwoord te zoeken.

Griet Mathieu herhaalt dat het platform van POV iets anders doet dan KlasCement. Het heeft ook niet de ambitie om te doen wat KlasCement doet. Als het POV naar de scholen gaat, wil het de leraren kennis geven over de eindtermen. Wat is het beheersingsniveau van het doel? Wat is het verschil tussen conceptuele kennis en feitenkennis? Hoe kan de leraar de eindterm van duurzaamheid koppelen aan de eindterm van ruimtelijk bewustzijn? Het POV is bezig met het kader dat een leraar als professional moet kennen opdat hij wat het decreet voorschrijft over de nieuwe eindtermen kan realiseren bij zijn leerlingen. Het POV is niet bezig met

leermiddelen, maar met het leren van de leerling en dat kan enkel als de leraar een zeer goed begrip heeft van de eindtermen. Dat maakt het POV-platform en KlasCement zo verschillend. In zijn uiteenzetting gaf Bram Faems duidelijk aan dat KlasCement leermiddelen geeft, maar daar geen eindtermen aan koppelt. Het POV doet het net andersom en vertrekt vanuit de eindtermen.

Er is bij de leerkrachten heel veel enthousiasme om zich de eindtermen eigen te maken. Nadien kunnen ze zelf beoordelen welke leermiddelen van KlasCement passen binnen de eindtermen en welke niet. Het is de rol van het POV om de leerkrachten te empoweren tot professionals. Het POV-platform is dus complementair aan KlasCement, waarmee ook duidelijke afspraken werden gemaakt. Al het materiaal dat meteen kan worden gebruikt, staat op KlasCement ter beschikking voor directies en leraren. Als er iets wordt ontwikkeld door leraren in de PLG's, zullen zij dit zelf posten op KlasCement. Het POV is te vinden voor één weg voor leraren naar leermiddelen, en die weg is KlasCement.

Griet Mathieu heeft de bezorgdheid rond evaluatie opgepikt. Wat is een goede evaluatie? Dat is inderdaad de bezorgdheid van de leraren. Zij willen hun werk goed doen en willen weten of hun toetsen en opdrachten bijdragen tot het verwerven van de eindtermen. Ze vindt het goed dat bedrijven leraren ondersteunen met valide toetsen. Het POV heeft samen met de scholen sterk ingezet op het BSA. Scholen worden gerustgesteld wanneer bedrijven valide toetsen kunnen geven voor begrijpend lezen, de leraren die zes keer kunnen afnemen en dan kunnen zien waar ze andere teksten moeten aanreiken. Het is een en-en-verhaal. In de PLG's worden de leraren versterkt, maar er wordt ook nagegaan of er een valide toetsing op de markt kan komen.

Verder staat de spreker stil bij de vraag hoe het POV-platform zich verhoudt ten opzichte van de directies. Daarover kan ze duidelijk zijn: het platform focust heel sterk op directies en leraren. De infosite van ICT en Media bevat een deel waarin wordt gevraagd naar de visie van de directie over de ondersteuning van de leraren. Het POV geeft masterclasses aan directies over de eindtermen, want als een directeur de eindtermen niet kent, kan hij onmogelijk zijn leraren ondersteunen. Dat is de corebusiness van het POV, niet het ontwikkelen van leermiddelen. Het POV, een heel klein net, zet alles wat het ontwikkelt steeds open voor heel Vlaanderen. Dat is volgens haar het beste signaal dat het net niet overlappend wil werken.

Griet Mathieu is het er 100 procent mee eens dat de match met de lerarenopleidingen moet worden gemaakt, want bij beide is er expertise aanwezig. Ze verwijst naar de professionele leergemeenschappen, waar de eigen begeleiders samen met de hogescholen nadenken over zaken als een goede evaluatie of het toepassen van de transversale eindterm ICT in een vak. De vraag welk leermateriaal daarvoor nodig is, komt altijd nadien.

Het POV geeft toe dat het blended learning voor een deel overlaat aan de scholen. De begeleidingsdienst van het POV legt geen pedagogisch project op, maar laat dat over aan de scholen en besturen. Het POV heeft tso- en bso-onderwijs. Heel wat directies en leraren vragen om het enthousiasme voor blended learning wat te temperen, omdat dat niet voor iedereen is weggelegd.

Dankzij het POV-platform kon er vrij snel een switch worden gemaakt naar online-begeleiding. Er waren 342 sessies in twee maanden tijd. Griet Mathieu gelooft sterk dat de PBD van de toekomst de PBD is die het POV nu al heeft. Nu al is de PBD voor 50 procent in de scholen aanwezig, maar in combinatie met de onlinegesprekken wordt dat sterker. Doordat de opstart van het nieuwe schooljaar in code geel kon gebeuren, kan men naar de scholen gaan en daarnaast ook online overleg houden met de directies. Die combinatie is volgens de spreker de toekomst.

Voor Griet Mathieu is i-Learn bij uitstek een project waarbij men de kans heeft gegrepen om samen te werken. Het doel van het platform is het ontwikkelen van materialen met de scholen, waarbij de leersporen met elkaar worden gedeeld.

Leerwinst is voor haar een heel belangrijk thema in dit debat. Maar leerwinst realiseren, is pas mogelijk als de leraar weet waar hij mee bezig is, als hij juist toetst en later opnieuw toetst. Pas dan kan hij zien waar de leerling vooruitgang heeft geboekt. Leerwinst meten, is bovendien niet altijd gemakkelijk, en ook daarvoor gaat het provinciaal onderwijs op zoek naar partners. Zo start men binnenkort met een project rond begrijpend lezen in alle provinciale scholen in de eerste graad, waarbij UGent betrokken is. Het opzet is om na te gaan hoe effectief begrijpend lezen is.

Het portaal werd dit jaar uitgerold, en *Kathleen Hallaert* stelt vast dat het meteen zijn vruchten afwerpt. De reacties bij de scholen zijn zeer positief.

Griet Mathieu vult nog aan dat het eigenlijk het decreet Secundair Onderwijs is dat ervoor zorgt dat er verschillen zijn in het werkveld. Doordat de eindtermen niet aan de vakken vasthangen, moet iedereen die eindtermen zelf koppelen aan de vakken. Dat blijkt moeilijk te zijn voor leraren, want ze moeten zoeken welk materiaal er bij hun vak past. Dat zorgt wel voor enige versnippering, vindt ze.

3. Bijkomende vragen en antwoorden

Loes Vandromme had een vraag gesteld over de valide toetsen. Ze wilde daarbij absoluut niet de stelling innemen dat er valide toetsen zouden moeten worden opgemaakt die zomaar gedeeld kunnen worden. Het lijkt haar een belangrijke competentie van de leerkracht om een goede toets op te stellen; dat is de verantwoordelijkheid van elke individuele leerkracht.

Het lid heeft een groot hart voor de vrijheid van onderwijs, en dat lijkt haar ook net de sterkte van het onderwijs in Vlaanderen. Ze vindt het ook de verantwoordelijkheid van elke leerkracht om bij zoveel mogelijk leerlingen zoveel mogelijk eindtermen en leerplandoelen te bereiken. De inspectie gaat net op zoek naar de kwaliteit die in de scholen aanwezig is, want om een goed leraar te zijn moet je meer kunnen dan gewoon een les plukken van KlasCement, vindt ze.

Koen Daniëls ziet een verschil tussen de leermiddelen zelf en de manier waarop die in de klas worden ingezet. Als hij hoort dat de ene provincie driehonderd netwerken heeft waar leerlingen samen materiaal ontwikkelen, dan hoopt hij dat die leerkrachten ook worden gevraagd om dat materiaal op KlasCement te zetten, zodat de collega's uit andere provincies of van andere netwerken daar ook toegang toe hebben. Dat materiaal mag niet gewoon binnen dat netwerk blijven, want dan is dat dubbel werk.

Hij stelt ook vast dat leerkrachten vooral andere leerkrachten geloven. Ze zijn minder geneigd om mensen te geloven die zelf niet voor een klas staan. Daarom lijkt KlasCement soms op een soort van webshop: men is geneigd om voor content te kiezen die goede waarderingen krijgt.

De eindtermen blijven een belangrijk aandachtspunt voor Koen Daniëls. Vandaag zit het onderwijs in een situatie waarbij leerkrachten zoeken naar hoe ze een bepaalde eindterm kunnen realiseren. Sommige leerkrachten vertrekken niet langer vanuit het doel; de structuur moet als het ware zo zijn opgesteld dat de realiteit erin past. Dat lijkt hem een vreemde manier van werken.

Hij hoort toch nog verschillende verhalen van de verschillende partijen. Bij POV probeert men de eindtermen duidelijk te maken aan de leerkrachten: hoe zit alles

in elkaar? Bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft men mensen samengebracht en van de nood een deugd gemaakt door dat verder uit te rollen. Daaruit is dan dat pilootproject ontstaan, met content en met begeleiding. Bij GO! hoort hij een gelijkaardig verhaal, bij OVSG hoort hij nog iets meer eigenheid.

Als men aangeeft niet met content of leermiddelen bezig te willen zijn, dan hoopt Koen Daniëls dat de pakketten die nu reeds bestaan toch worden overgezet naar KlasCement. Want dan wordt het voor veel meer leerkrachten toegankelijk.

Hoe kunnen de eindtermen worden gekoppeld aan de content op KlasCement? Het gaat dan over een omgekeerde zoekbeweging: men zoekt nog content om een bepaalde eindterm te realiseren. De tijd die men dan niet meer investeert in het creëren van die content kan misschien gaan naar het koppelen van bestaande content met bepaalde eindtermen, aldus nog Koen Daniëls.

Ten slotte benadrukt hij het belang van de vakleraar. Dat is immers degene van wie leerlingen de drive overnemen, de gepassioneerde vakidoot die de leerstof met een ongelooflijk charisma brengt.

Koen Daniëls besluit dat de hoorzitting verhelderend, maar ook ontluisterend was. Hij roept op om, wanneer het over contentontwikkeling gaat, dat op KlasCement te zetten. Als men wil dat leerkrachten professionals zijn, moet men ze ook als professionals behandelen. Wanneer iemand iets van KlasCement haalt, krijgt die soms de opmerking: "Uitkijken met KlasCement, want dat is niet noodzakelijk volgens de visie van ons project." Dat soort commentaar werkt inhiberend ten opzichte van de professionaliteit van leerkrachten. Koen Daniëls heeft begrepen dat geen van de aanwezige sprekers die commentaar wil geven en dat het dus wel bij elkaar kan aansluiten.

Elisabeth Meuleman blijft ervan overtuigd dat er zaken zijn die efficiënter kunnen. De teneur van de hoorzitting is om die samenwerking echt te benadrukken. Ze hoopt dat die boodschap, die over het hele politieke spectrum leeft, wordt meegenomen. Dat kan ook een vraag aan minister Ben Weyts zijn, om te zorgen voor bepaalde incentives opdat die samenwerking nog veel meer gebeurt.

Karolien Grosemans komt tot slot nog even terug op de abstracte theoretische benadering. Die is uiteraard niet onbelangrijk, maar de slinger mag niet te zeer doorslaan in de richting van het abstracte en het theoretische. Zit de pedagogische visie daar wel volledig in vervat? Het evenwicht tussen de twee moet er zijn. Men moet ervoor zorgen dat er ook nog tijd is om 'het lesje mee te pikken' op KlasCement. Men moet ervoor zorgen dat, door dat evenwicht te bewaren, de goesting van de leerkrachten niet verdwijnt, want zij zijn absoluut heel hard nodig.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Karolien GROSEMANS
Jo BROUNS
Elisabeth MEULEMAN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BSA	beginsituatieanalyse
bso	beroepssecundair onderwijs
CBE	centrum voor basiseducatie
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
dko	deeltijds kunstonderwijs
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
IT	informatietechnologie
KOV	Katholiek Onderwijs Vlaanderen
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
Kulak	Katholieke Universiteit Leuven Afdeling Kortrijk
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OVSG	Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten
PAV	project algemene vakken
PBD	pedagogische begeleidingsdienst
PLG	professionele leergemeenschap
PMS	(historisch) psycho-medisch-sociaal centrum
POV	Provinciaal Onderwijs Vlaanderen
PPGO	pedagogisch project van het gemeenschapsonderwijs
SELFIE	Self-reflection on Effective Learning by Fostering the use of Innovative Educational Technologies
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
tso	technisch secundair onderwijs
UGent	Universiteit Gent
VR	virtual reality